

fører en næsten komplet dekommissionering. De nukleare tilsynsmyndigheder har ligeledes givet udtryk for, at de næppe ville give tilladelse til offentlig adgang til anlæggene, så længe arealerne ikke var frigivet til ubegrænset brug.

En indretning af de nukleare anlæg til museum er derfor ikke et alternativ til dekommissionering. For det første skal radioaktiviteten fjernes, inden offentligheden kan få adgang til anlæggene. Det betyder, at man alligevel ikke undgår mange af de udgiftstunge poster ved en dekommissionering. For det andet skal man stadig afvikle de nukleare anlæg, der ikke indgår i et museum. Dette p.g.r.a. de sikkerhedsmæssige krav, der nødvendigvis må stilles ved en offentlig adgang (f.eks. et helt fundamentalt krav om, at offentligheden ikke må kunne komme i berøring med radioaktivt materiale). For det tredje vil der også fremover i hvert fald i en årrække i og med Behandlingsstationen være et nukleart anlæg i drift på Risøs arealer hvilket betyder, at hvis offentligheden skulle have adgang til arealer, hvor der i umiddelbar nærhed er et sådant anlæg i drift, ville det kræve en revurdering af hele filosofien for adgang til Risø-området; en filosofi, hvis sigte naturligt er at holde radioaktivitet og befolkning adskilt. For det fjerde bør der stadig foreligge en plan for nedtagning også af det/de anlæg, der indrettes til et museum. For det femte må man fortsat finde en løsning for deponering af det eksisterende radioaktive affald.

For en god ordens skyld skal det endelig bemærkes, at hensynet til bevaring for eftertiden af reminiscenser fra den nukleare æra i Danmark kan varetages på anden vis end ved etableringen af et museum på Risø. F.eks. har Stenomuseet i Aarhus udtrykt interesse for at overtage kontrolinstrumenteringen fra DR1.

9.3. Udskudt dekommissionering

Ved en udskudt dekommissionering skal her forstås, at påbegyndelsen af dekommissionering udskydes på ubestemt tid, og hvor man samtidig beslutter i *videst muligt omfang* at lade de nukleare anlæg stå, som de er. Risø/DD har vurderet, at udskudt dekommissionering vil have visse fordele i forhold til en umiddelbar dekommissionering. I DR3's tilfælde vil radioaktiviteten efter en meget lang tidsperiode være reduceret i en sådan grad, at nedtagningen i langt mindre omfang end ved umiddelbar dekommissionering må udføres med fjernbetjent udstyr, med en reduktion af nedtagningsudgifterne (i faste priser) til følge. F.s.v.a. DR2- og DR1-reaktoren (efter at reaktorkernen er fjernet) er aktivitetsniveauerne allerede nu så lave, at nedbrydning er ret ukompliceret, og en udskudt dekommissionering vil derfor ifølge Risø/DD ikke have den store betyd-

ning for nedtagningsudgifterne (i faste priser). Det skal dog tilføjes, at en omregning af omkostningerne i faste priser til en nutidsværdi generelt peger på, at omkostningerne målt i nutidsværdi vil falde jo senere i forløbet de afholdes, jo længere det samlede forløb bliver og jo højere rentefod, der lægges til grund for beregningen, jf. også afsnit 11. Tilsvarende hjælper det ikke at vente med Hot Cells, da der her er tale om væsentlige mængder langlivede isotoper, som ikke forsvinder i løbet af f.eks. 100 år.

Ved en udskudt dekommissionering vurderer Risø/DD videre, at mængden af radioaktivt affald kan forventes noget reduceret for nogle af anlæggene. Det er ikke muligt i dag nærmere at opgøre en eventuel reduktion, da dette bl.a. beror på fastsættelsen af kriterier og praksis for friklassificering i regi af de nukleare tilsynsmyndigheder. Det står dog klart, at f.eks. affaldsmængden for Hot Cells ikke reduceres ved at udskyde en dekommissionering p.g.r.a. de lange halvringstider, jf. ovenfor.

Risø/DD har endvidere oplyst, at det ikke kan udelukkes, at udskudt dekommissionering kan nedsætte strålingsdoserne ved nedtagning af de nukleare anlæg. Dette er dog behæftet med usikkerhed. Der kan ikke blot sættes lighedstegn mellem et lavere radioaktivitetsniveau (strålingsniveau) og tilsvarende lavere doser, som personalet modtager. Doserne beror således også på de metoder, der anvendes, f.eks. fjernbetjent udstyr over for manuel nedtagning.

Risø/DD har påpeget, at ulemperne ved en udskudt dekommissionering synes at være ganske omfattende. Denne vurdering er også anført i VVM-redegørelsen. Ved at vælge denne model kan man kritiseres for ikke at overholde det internationale princip om, at hver generation bør »rydde op« efter sig selv, jf. 'Rio Declaration on Environment and Development', 1992, principle 4: »...*environmental protection shall constitute an integral part of the development process and cannot be considered in isolation from it*«.

Risø/DD har også anført, at udskudt dekommissionering betyder et tab af de medarbejdere, som har et unikt kendskab til de nukleare anlægs opbygning og funktion. Dette er også vurderingen i VVM-redegørelsen, jf. også afsnit 12 og tilkendegivet af de nukleare tilsynsmyndigheder. Såvel Risø/DD som COWI-konsortiet har generelt peget på, at en vigtig forudsætning for gennemførelsen af dekommissionering ud over specialviden om strålingssikkerhed, sikkerhed ved radioaktivt affald m.v. også vil være et indgående kendskab til de konkrete nukleare anlæg. Udskydes den faktiske dekommissionering på ubestemt tid, vil så godt som ingen viden om de nukleare anlæg på